

דף ע.

עין משפט א.ב.ג.ד.

ח"מ סימן רמז סעיף ד

עין בסעיף הקודם

עין משפט ה.

ח"מ סימן רצו סעיף ב

ב. טען הנפקד לא הפקדת בידי דבר ולא השכרתני^ה, או שאמר אמת הפקדת בידי או השכרתני או השאלתני אבל החזרתי לך, הרי זה נשבע היסת ונפטר, אפי' הפקידו או השאלו בשטר^ט נאמן בשבועת נקיטת חפץ^י לומר החזרתי לך, במיגו שהיה יכול לומר נגנב או אבד אם הוא שומר חנם, או נאנס אם הוא שומר שכר, או מתה מחמת מלאכה אם הוא שואל, וכשם^כ שאם היה טוען כך היה נשבע בנקיטת חפץ מן התורה ונפטר, כך כשטוען החזרתי צריך לישבע כעין של תורה.

דף ע:

עין משפט א.

ח"מ סימן רצו סעיף ב

עין בסעיף הקודם

ה. שאין שבועת השומרים בכופר אלא בטוען נאנסו, שכל אלו הטענות שהמפקיד יודע בהן כמו הנפקד אין שם חיוב שבועת התורה אלא במודה במקצת, אבל יש בו שבועת היסת, כ"כ ה"ה בפ"ב משכירות הלכה י"א.

ט. כמבואר בריש הנשבעים מ"ה ע"ב, דבפקדון לא אמרינן השטר ביד המפקיד מאי בעי אם אמת הוא שהחזירו והו"ל ליטול השטר מידו בחזרה, די"ל שסמך על טענת מיגו שבידו לטעון נאנסו, משא"כ בשטר שביד המלוה על הלוה שאינו נפטר בטענת אונס שהרי הלוה חייב באחריות הלוואתו, אף באונסין ישנה הטענה דשטרך בידי מאי בעי. סמ"ע ס"ק ג'.

י. בעיא דרב עמרם ופשטה רב חסדא ב"ב ע"א ומבואר שם בע"ב הטעם. ושבועה זו כעין של תורה היא כ"כ הש"ך ודלא כסמ"ע שנשבע ש"ד ממש דלא אשכחן שבועה דאורייתא אלא בטענת נאנסו, שאל"כ כל אחד יטען נאנסו ואין שכנגדו מכיר בשקרו, משא"כ בטוען החזרתי שהמפקיד מכחישו אין כאן שבועה דאורייתא.

ונפ"מ בין שבועה דאורייתא ממש לכעין של תורה בנקיטת חפץ לענין אם יורדים לנכסיו, וכן לענין היפוך שבועה, ולענין חשוד כמו בסי' פ"ז סעיף ט'-י"ג. ש"ך ס"ק ג'.

כ. לשון הרמב"ם בפ"ב משכירות הלכה י"ב.

עין משפט ב.

ח"מ סימן קח סעיף ד

ה. ח. הוציא על היתומים שטר עיסקא שהוא חצי מלוה חצי פיקדון, על החצי מלוה נשבע ונוטל, והחצי פיקדון אינו נוטל אפי' בשבועה ל, שאם אביהם היה קיים היה נאמן לומר החזרתי במיגו דנאנסו, שאף להם טוענין מ כן, ויש עליהם רק חרם סתם.¹

אבל אם אין אביהם היה יכול לטעון החזרתי כגון שהודה שלא החזיר, או שמת תוך הזמן², או שהאמין לבעל העיסקא³ לומר שלא החזיר, אין טוענים להם שנאנסו.

וי"א שטוענים להם גם בזה נאנסו⁴. מ"מ אם יש דברים מהעסק בעין, ויש עדים שהם מאותו עסק או חליפיו, נוטל בלא שבועה. ואם יש רווח

ל. בתרא ע' ע"ב, וכדייני א"י דפסק רבא כמותם.

מ. ודוקא טענת החזרתי שהוא דבר ששכיח טוענין להו, אבל טענת נאנסו כשא"א לטעון החזרתי אין טוענין להם דהוי דבר שלא שכיח. אבל לי"א בסוף הסעיף טוענין להם גם נאנסו וגם דלא שכיחא, אך לדעת השו"ע כדעה ראשונה והוא כמ"ש הסמ"ע. אולם הש"ך בס"ק ח' העלה לעיקר כה"א דטוענים להם נאנסו. ודין שטר עיסקא נתבאר ביו"ד סי' קע"ז. סמ"ע ס"ק י"ז.

נ. דלפטור עצמם לא הצריכו חז"ל להיתומים שום שבועה ולכן מטילים חרם סתם. סמ"ע ס"ק י"ח.

ס. הש"ך בס"ק ז' פיקפק בדין זה דתוך הזמן ע"ש.

ע. וכאן אפי' סתם נאמנות שלא האמין ליורשיו בפירוש הדין כן, דרק לענין שבועת יורשי המלוה בעינין נאמנות מפורשת לפוטרים ממנה. נתיבות ס"ק א' בחידושים.

פ. זו דעת הרי"ף והרמב"ן והביאם הב"י, וכ"כ הר"ן בחידושו בבתרא ע' ע"ב. דטוענים ליתומים גם נאנסו כשאין טענת החזרתי ואפי' מילתא דלא שכיחא טוענים להם.

והש"ך בס"ק ח' כתב שכן נראה לו עיקר להלכה כדעת י"א אלו. אבל לפי מה שקימ"ל סתם ויש הלכה כסתם בדעת מר"ן המחבר אין טוענים להם נאנסו כשאין מיגו דהחזרתי. ועייין בפעמוני זהב שכתב הגם שהיתה מחלוקת גדולה בין הפוסקים איך לפסוק אם כסתמא דמר"ן או כה"א נמנו וגמרו דלא טוענים נאנסו, וכסתמא דמר"ן.

עוד העלה שם דגם טענת הפסד שקולה עם טענת נאנסו ולא טוענים להם שהיה הפסד בעיסקא דהגם שאביהם היה נאמן בטענה זו כיון שזה לא שכיחא אין טונים ליתומים. הגם שהביא גם בזה מחלוקת גדולה בין רבני מראקס ורבני אגדיר. אם טענת הפסד זו טענה דשכיחא או אינה שכיחא. ע"ש.

ומ"מ כתב דכל מחלוקתם בקרן אבל לגבי הריוח אפי' יש עדים שהריוח העסק, ורוצה המלוה להוציא מהם הריוח בזה אפי' לדעת סתמא דמר"ן טוענין להם נאנסו מעות הריוח, או הפסיד כנגדו ואבד הריוח ההוא. ועוד הוסיף דאפי' ריוח בעיסקא כמו שנהגו לכתוב בזמנינו שאם ירצה לשלם בידו סך כו"כ בכל חודש מחל לו במותר הריוח, גם בריוח זה טוענים ליתומים נאנס הריוח או הופסד ופטורים על הריוח ע"ש.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

בעיסקא נוטלים * היורשים בו חלקם.

עין משפט ג.

הו"מ סימן קח פנייה ד

עיין בסעיף הקודם

יו"ד סימן קעז פנייה ב

ב. הנותן כסף לחבירו בתורת עיסקא, דהיינו שחצי מהם האחריות על הנותן וחצי השני על אחריות המקבל אסור ק, שכל עיסקא חציה מלוה וחציה פקדון, ונמצא שטורח המקבל בחלק הפקדון של חבירו תמורת מחצית ההלוואה, לפיכך צריך הנותן לתת למקבל שכר טרחתו שבכל יום ויום ר מימי השותפות כפועל בטל של אותה מלאכה ש שבטל ממנה, ואם היה לו עסק אחר ת, כל שהוא להתעסק בו עם מעותיו של זה אינו צריך להעלות לו שכר של כל יום, אלא אפי' העלה לו דינר בכל ימי השותפות די בכך. ואם פחתו או הותירו יהיה לאמצע בשווה.

ג. ה"ה אם אמר לו כל הרווח נחלק בשוה * אלא שבשכר טרחך אני נותן מקודם שלישי מכל הרווח או עשירית הרווח הואיל ויש לו עסק

צ. ולא אומרים שהריוח לקרן משועבד ולא יטלו בו דבר עד כלות הזמן העיסקא. ש"ך ס"ק ט'.

ק. ממשנה דף ס"ח ע"א, ועיין בדברי הגאון אות ו' מה שהאריך מאד בסעיף זה.

ר. דפועל הוא כמו שכירות וכל יום ליום לבדו נחשב בפני עצמו. כ"כ הרי"ף.

ש. לשון הרמב"ם בפ"ו מהלכות שלוחין ושותפין הלכה ב', והוא מברייטא שם וכדמפרש אביי. ופי' רש"י שאם היה נפח או נגר, שמים כמה אדם היה רוצה ליטול ולהתבטל ממלאכה כבדה כזו ולעשות מלאכה קלה, וכך משמע מדברי הרי"ף, אבל התוס' פירשו כפועל בטל היינו כיושב ובטל לגמרי שאין לו שום מלאכה ואותו שואלים כמה היה רוצה לקחת להתעסק בזה העסק וזה נותן לו. כ"כ הרא"ש. ויש מפרשים כגון שהיה חייט ודרכו לתפור בגד בסלע כשהמלאכה מרובה, וכשאיין לו מלאכה מרובה תופרו בחצי סלע וזה נוטל בשכרו.

ועוד כתב הרא"ש דהכא באבק רבית הקילו חכמים, שבדבר מועט שנותן לו לא מחזי כבר כרבית, וכ"כ הטור. באר הגולה אות ד'. ועיין בש"ך בס"ק ה'.

ת. אפי' אינו ממין זה העסק מותר, כל שאינו מבטל בעסקיו משום מעותיו של זה. ש"ך ס"ק ו'. ואפי' דינר לאלף.

א. מימרא דרב שם, וכך פי' הט"ז בס"ק ד' דברי השו"ע.

אחר הרי זה מותר^ב, ואם הפסידו יפסיד מחצית.

ב. ד. אם היה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחר אינו צריך להעלות לו שכר טרחתו כלל^ג, כיון שהאריס משועבד לבעל השדה.

הגה: וצריך להיות כל האחריות של חצי הפקדון על הנותן^ד אפי' אחריות דאונסין^ה ולא כיש מקילין במקצת אחריות.

ב. אבל אם אין לו עסק אחר אסור, אלא צריך ליתן למקבל שני שלישי הרווח, ובהפסד לא משלם רק שלישי כיון שלא פסק עמו תחילה. ש"ך ס"ק ט'.

ג. מעובדא דר"א מהגרונאי שם. ועיין בגאון אות י"ג, ובפי' רש"י שם.

ד. פירושו היינו מה שאמרנו דפלאגא הוי פקדון היינו כשאין המתעסק עליו אלא כשומר חנם, ואין לו עליו שום אחריות על מחצית הפקדון רק כשומר חנם דהיינו על פשיעה, אבל שאר אחריות על חלק הפקדון בין דאונסין בין דגנבה ואבדה יהיה הכל על הנותן. כ"כ בלבוש.

ה. וכן אחריות אם יוזל, אבל אחריות דגניבה ואבידה אם יהיה הכל על המקבל מותר משום שהוא כשומר שכר, ולא דמי לסי' קע"ג סעיף י"ג ששם מותר לקבל עליו אחריות החומץ ששם במכר איירי. כ"כ הב"ח.

וכתב הש"ך ס"ק י' דמשמע דגם בעסקא צריך לקבל כל האחריות דשייך ביה יוקרא וזולא וכ"ש בנותן לו מעות למחצית שכר.

ואע"פ שנותן עסקא לחברו על תנאי שיטול המתעסק ג' חלקים מהרווח ובעל המעות רביעית, מ"מ הוה חצי מלוה וחצי פקדון דמה שהמתעסק נוטל יותר ברווח הוי שכר טרחתו. ט"ז ס"ק ו'.